

Programma 02 Ruimte en agrofood

Provincie Noord-Brabant

Algemeen beeld van het programma

Brabant is een fijnmazig mozaïek, waarin steden, dorpen, landbouw, bedrijvigheid, natuur en water een samenhangend geheel vormen. Dit mozaïek maakt de provincie aantrekkelijk om er te wonen, te werken en te recreëren.

We werken aan de versterking van dit mozaïek door:

- Een duurzame en zorgvuldige afweging van verschillende belangen te maken, waarbij gezocht wordt naar een optimale mix van 'people, planet, profit', met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit;
- Ontwikkeling van de mozaïekmetropool door in te zetten op de versterking van het woon-, leef- en vestigingsklimaat evenals de agglomeratiekracht;
- Samenhang (sociale veerkracht), via de participatie en betrokkenheid van onderwijs, bedrijfsleven, overheid en maatschappelijke organisaties in de gebieden te versterken;
- Te behoren tot de slimste en duurzaamste Agrofoodregio in Europa.

Aan deze doelstelling is in 2017 invulling gegeven door onderstaande mijlpalen. Het programma ligt goed op schema.

Programma 02. Ruimte bestaat uit 2 productgroepen, 02.01 Ruimtelijke ontwikkeling van het Brabantmozaïek en 02.02 Agrofood 2020; Brabant Quality. De Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR), Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij (TOM) en Brabantse Investeringsfondsen Nieuwbouw (BIFN) zijn onze verbonden partijen en leveren een bijdrage aan onze doelstellingen.

Wat heeft het gekost?

De onderbesteding (lasten) bedraagt € 1,9 mln. en wordt met name verklaard door:

- Werklocaties: subsidieverlening voor Brainport Industries Campus (BIC) is vertraagd;
- GOL, gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat; een deel van de uitgaven in 2017 betreft 'onderhanden werk' (verwerkt op de kapitaaldienst), waardoor sprake is van een onderbesteding;
- Toevoeging aan voorziening blijkt lager uit te vallen (erfgoedcomplex Mariadal);
- Cofinanciering POP3, er is grote vertraging opgetreden bij de beoordeling van innovatiesubsidies door een interpretatie kwestie over afschrijvingen bij investeringen in de openstelling Samenwerking voor Innovatie (EIP) waardoor een aantal beschikkingen niet meer in 2017 zijn verleend.

De baten blijven achter met €1,5 mln. Dit is met name het gevolg van rente-inkomsten die in de begroting nog op deze productgroep zijn geraamd, maar die in het kader van de financieringsfunctie op de centrale rentepost verantwoord zijn.

02 Ruimte

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017 oorspronkelijk	Begroting 2017 na wijziging	Jaarrek. 2017 realisatie	Vershil begr- realisatie
Programmalasten	30.752	27.713	23.063	4.650
Toegerekende organisatiekosten	8.709	9.274	10.498	-1.223
Totaal lasten	39.461	36.987	33.561	3.427
Totaal baten	5.753	6.212	4.613	-1.599
Saldo van baten en lasten	-33.708	-30.775	-28.948	1.828

Ruimte op hoofdlijnen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Omgevingsvisie

Het voorontwerp van de omgevingsvisie, dat begin januari door Gedeputeerde Staten werd vrijgegeven, kwam in 2017 tot stand met veel inbreng van professionals, inwoners, overheden en marktpartijen (zie [omgevingskrant](#)). Aan de implementatie van de omgevingswet wordt volop gewerkt.

Brabantse Aanpak Leegstand

De [voortgangsrapportage](#) 2017 laat zien dat er in Brabant veel in beweging is en de samenwerking in de aanpak van leegstand een expeditie in de geest van de toekomstige Omgevingswet is. Highlights 2017:

- De monitor Stand van Leeg;
- Versnelling VAB-aanpak in samenwerking met gemeenten;
- Instrumentarium. Nieuw in 2017 was de ontwikkeling van de voucheraanpak in combinatie met het Kennisplatform VABIMPULS.

Ondermijning in het buitengebied

In mei 2017 is het rapport 'Ondertussen in het buitengebied' verschenen. Wij hebben de conclusies uit het rapport onderschreven. Er is een concrete vervolgaanpak vastgesteld, waarbij 'leegstand in het buitengebied' en 'kwetsbare recreatieparken' als prioritaire projecten zijn aangeduid (zie verder programma 01. Bestuur).

Brabantse Agenda Wonen

De provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose is versneld geactualiseerd. De [Brabantse Agenda Wonen](#) is vastgesteld. Er moet nog stevig doorgebouwd worden in Noord-Brabant om de 120.000 woningen te halen waaraan de komende tien tot vijftien jaar nog behoefte is.

Werklocaties

De ambitie in de regionale bedrijventerreinenafspraken van de Brabantse Regio's (2016/2017) is om locaties vraaggericht te ontwikkelen, conform de nieuwe Omgevingswet. Met de pilot 'Vraaggericht ontwikkelen zeer grootschalige logistiek Hart van Brabant' is ervaring opgedaan met deze werkwijze. Sinds 2017 bestaat een nieuwe werkverdeling tussen BOM en provincie. BOM richt zich op ondersteuning van bedrijven. De provincie op locatie- en gebiedsontwikkeling. Om helderheid te creëren over de rol van de provincie in werklocatieontwikkelingen, is in 2017 het afwegingsmodel werklocaties ontwikkeld. Het kennisprogramma 'Samen Hart voor de Zaak' bood afgelopen jaar nieuwe inzichten hoe winkel- en centrumgebieden weer vitaal te maken. Tevens is in juni 2017 is een provinciale Retailadviescommissie geïnstalleerd om onderbouwde ruimte te bieden aan plannen die bijdragen aan innovatie en vernieuwing van het winkelaanbod.

Brabantse Stijlprijs 2017

De Brabantse Stijlprijs 2017 heeft 82 inspirerende voorbeelden opgeleverd over het samen werken aan omgevingskwaliteit in Brabant. Op 18 mei 2017 is door de gedeputeerde Van Merrienboer de - Andreas Schotel wandel- en kunstroute als winnaar gehuldigd.

Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)

De ter visie legging van het ontwerp PIP vond plaats in november. In 2017 is veel aandacht besteed aan draagvlak voor het plan, door eerder aangedragen varianten nader te onderzoeken en door waar mogelijk te zoeken naar optimalisatie.

Programma Agrofood

In het kader van versnelling van de transitie veehouderij hebben [Provinciale Staten op 7/8 juli 2017](#) belangrijke besluiten genomen die moeten bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving en de ruimtelijke kaders scheppen voor mestverwerking. Op 10 november 2017 zijn er middelen ter beschikking gesteld voor een pakket ondersteunende <https://go.pepperflow.nl/Default.aspx?logout=maatregelen>, waarin stimuleren van innovatie een grote rol heeft. Het stimuleren van innovatie, had ook in het brede UBA-programma volop aandacht. Voorbeelden daarvan zijn het uitreiken van de agrofoodpluim, het vieren van vijf jaar Agri Meets Design, de totstandkoming van de Landbouwinnovatiecampus, financieren van POP programma, en er werd bijvoorbeeld gestart met de samenwerking met de horeca opleiding van KW1C rondom Dutch Cuisine en mannevlees.

Ontwikkelbedrijf

Het ontwikkelbedrijf wordt ingezet voor de realisatie van projecten in het ruimtelijk fysieke domein. Hiermee worden provinciale doelen op het gebied van onder andere economie, erfgoed, landbouw, cultuur en samenleving, energie en openbare orde en veiligheid gerealiseerd. De meest in het oog springende thema's voor 2017 waren de herontwikkeling en het naar de markt brengen van erfgoedcomplexen (KVL, Mariadal, Villa BergOss, Moederhuis Dongen), het uitvoeren van verkenningen en de (door) ontwikkeling van stedelijke transformaties (o.a. Oss, Veghel), campussen (Pivot Park, Aviolanda) en bedrijventerreinen (LPM), het terugverdienen van sloopvergoedingen via ontwikkeling Ruimte voor Ruimte kavels en het tegengaan van ondermijning (Hermenzeil). Zie ook paragraaf 7 Ontwikkelbedrijf en grondbeleid en de "Meerjarenperspectief Ontwikkelbedrijf" (bijlage bij jaarverantwoording 2017).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
02.01		
Structuurvisie Ruimtelijke ordening (samenwerken aan kwaliteit)		
	In alle gemeentelijke plannen zijn de provinciale ruimtelijke uitgangspunten en belangen, zoals verwoord in Structuurvisie en Verordening ruimte, afgewogen en geïmplementeerd inclusief aanpassingen op de kaarten (indicator: aantal) Streefwaarde 100% ca 2.500	Gerealiseerd. In 2017 zijn door de Brabantse gemeenten in totaal 2349 plannen (bestemmingsplannen en omgevingsvergunning) ter beoordeling/advisering aangeboden. Binnen de daarvoor geldende termijn zijn de plannen beoordeeld en, zo nodig, voorzien van een gepaste reactie.
	Stimulering ruimtelijke kwaliteit via organisatie van de Brabantse stijlprijs (indicator: aantal) streefwaarde 1	Gerealiseerd. De Brabantse Stijlprijs 2017 is in mei 2017 succesvol afgerond met 82 inzendingen van 45 gemeenten, 18 nominaties, 5 finalisten, de Andreas Schotel wandel- en kunstroute als jury- en publiekswinnaar en de best scorende subsite van de Brabantsite. Het Brabantse publiek heeft 151 aanmeldingen gedaan voor 100 projecten en meer dan 10.000 stemmen uitgebracht op de finalisten
	Door een integrale werkwijze draagt de Werkplaats de Gruyter bij aan het duurzaam aanpakken van zes maatschappelijke opgaven in de regio. (Leegstand, Energie agenda, Omgevingsvisie, Economie, Stationslocaties,	Gerealiseerd. In 2017 heeft Werkplaats De Gruyter samen met haar Brabantse partners gewerkt aan diverse projecten binnen 6 maatschappelijke opgaven in de regio. Met name aan Leegstand, Omgevingsvisie, Energie

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
	<p>Circulaire economie,). Opleidingen, studenten (minimaal 500) en particuliere en overheidsinitiatieven worden hieraan en aan elkaar verbonden (indicator: aantal) Streefwaarde 6</p>	<p>agenda, Stationslocaties, Economie en Circulaire economie. De samenwerking met o.a. de waterschappen, kleine en middelgrote Brabantse gemeenten, MBO, HBO, universitair onderwijs en particuliere initiatieven zijn (en worden steeds verder) uitgebouwd.</p>
	<p>Uitvoering gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat en Gebiedsimpuls N69; ter visie leggen PIP (2017) en grondaankopen (indicator: investeringsvolume in €) Streefwaarde € 7.017.000</p>	<p>Deels gerealiseerd. De ter visie legging van het ontwerp PIP heeft plaatsgevonden in november conform planning. De minnelijke grondverwerving is gestart via grondruil en aankoop van gronden. Er is tot op heden voor € 2,3 miljoen gronden verworven. De streefwaarde van 7 mln is niet gehaald omdat de actieve grondverwerving pas wordt opgestart bij het ter visie leggen van het PIP (november 2017). Tot op heden zijn er alleen enkele strategische grondverwervingen geweest. Het onderdeel "Brug Drongelens kanaal", uitvoering door RWS is 100% gerealiseerd.</p>
<p>Verordening Ruimte 2014 / Structuurvisie Ruimtelijke Ordening</p>		
	<p>De actualisering van de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose (ten minste 1x per bestuursperiode), incl. een vernieuwde werkwijze m.b.t. de (sub)regionale afspraken over de woningbouwplanning en – programmering (indicator: aantal) Streefwaarde 1</p>	<p>Gerealiseerd. De prognose is in mei door GS vastgesteld en gepubliceerd op onze provinciale website (www.brabant.nl/bevolkingsprognose). De prognose-uitkomsten zijn richtinggevend voor de (sub)regionale woningbouwafspraken. De uitgangspunten voor vernieuwing van deze afspraken zijn opgenomen in de Brabantse Agenda Wonen, die in september vastgesteld is.</p>
	<p>Heldere in het RRO vastgestelde afspraken over de woningbouwplanning- en programmering als onderdeel</p>	<p>Gerealiseerd. De uitvoering ligt op schema. Onderdeel van Brabantse Agenda Wonen is een vernieuwing van de</p>

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
	van in de regionale agenda's voor wonen (indicator: aantal) Streefwaarde 1 per subregio	regionale woningbouwafspraken door het, samen met de (sub)regio's, opstellen van "regionale perspectieven op bouwen en wonen".
Meer en gedetailleerde informatie over het Uitvoeringsprogramma Werklocatie is terug te vinden op http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/economie-en-werk/ruimte-voor-bedrijvigheid.aspx		
	Met elke regio zijn regionale agenda's gemaakt voor werken, incl. bestuurlijke afspraken over de ontwikkeling van bestaande en nieuwe werklocaties (indicator: aantal) Streefwaarde 1 per regio	Gerealiseerd. In de regio's Noordoost, Zuidoost, Midden-Brabant en West zijn in 2017 regionale agenda's voor werken opgesteld inclusief nieuwe bestuurlijke afspraken over de ontwikkeling van bestaande en nieuwe werklocaties. Bedrijventerreinen zullen in de toekomst vooral vraaggericht worden ontwikkeld; de pilot met Waalwijk en Tilburg heeft op een vernieuwende manier gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Ladder voor Duurzame Verstedelijking. De voorbereiding voor het opstellen van nieuwe prognoses bedrijventerreinen en kantoren in 2018 is in 2017 afgerond; de opdracht is in december 2017 aanbesteed. De provinciale Retailcommissie is in 2017 met haar werkzaamheden gestart. Het Masterplan Heesch-West is conform planning opgeleverd. Het programma Samen Hart voor de Zaak is in december 2017 beëindigd.
	Gestart met de uitvoering van een living lab E-neutraal bedrijventerrein (indicator: aantal) Streefwaarde 1	Gerealiseerd. Het living lab E-neutraal bedrijventerrein Lage Meren-Meilust in Bergen op Zoom is in 2017 uitgevoerd. Het project is afgerond na oplevering van de rapportage Aanpak van toekomstbestendige bedrijventerreinen. In 2018

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
		wordt verdere inzet op het thema verduurzaming verkend; in overleg met georganiseerde, initiatiefrijke ondernemers zoeken naar concrete locaties met (reële) kansen voor verduurzaming.
	Uitvoering gestart van nieuwe en/of doorontwikkeling bestaande campussen (indicator: aantal) Streefwaarde 2	Gerealiseerd. In 2017 is mede door provinciale inzet bij acht campussen sprake van een doorontwikkeling. Het betreft hier Brainport Industries Campus (BIC), Automotive Campus Helmond, Pivot park, Aviolanda, AFC Nieuw Prinsenland, Green Chemistry Campus (GCC), Metalot en Spark Campus. Er is in 2017 niet met de uitvoering/start van een nieuwe campus begonnen. Wel zijn er enkele initiatieven die gesteund worden die als innovatieve broedplaats kunnen worden bestempeld maar nog niet als campus kunnen worden aangemerkt.
	Uitvoering gestart van experimenten herstructurering West-Brabant (indicator: aantal) Streefwaarde 1	Gerealiseerd. In 2017 is met negen projecten gestart met de uitvoering (Subsidieregeling Provinciaal Herstructureringsprogramma) en daarvan is er inmiddels 1 gerealiseerd/afgerond.
	Met de jaarlijkse actualisatie van de monitor maken we kennis over de omvang en over de aanpak van leegstand beschikbaar en breed toegankelijk voor alle betrokkenen in Brabant (indicator: aantal) Streefwaarde 1	Gerealiseerd. We hebben met IPO en CBS/Geonovum een actualisering en verbetering van de monitor Stand van Leeg ontwikkeld. Voor winkels, kantoren, industrie en maatschappelijk vastgoed zijn de gegevens nu op gemeenteniveau beschikbaar. Alle gegevens over leegstand in Brabant zijn in te zien op www.brabant.nl/leegstand . Aanvullend hebben we specifiek voor agrarisch vastgoed een interactieve kaart ontwikkeld. Iedereen kan nu een gedifferentieerd beeld krijgen van de omvang (kaarten en cijfers op wijkniveau) en de aard

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
		<p>van die leegstand (op gemeenteniveau). We gebruiken de monitor en interactieve kaarten tijdens lokale, regionale en provinciale bijeenkomsten met verschillende stakeholders. Een voorbeeld daarvan is de storymap die gebruikt is bij Brabant Ontmoet, een ontmoeting met raadsleden van gemeenten uit heel Brabant tijdens de Dutch Design Week in oktober 2017.</p>
	<p>Met partners maken we (sub)regionale afspraken over het terugdringen van leegstand, inclusief de monitoring van uitvoering en resultaten (indicator: aantal) streefwaarde 4</p>	<p>Gerealiseerd. Pilots VAB's (leegstaand agrarisch vastgoed) in pioniergemeenten, gestart in 2016, zijn nu volop in uitvoering en krijgen navolging en regionale uitstraling. In het kader van de Versnellingsagenda's, gestart in 2017, zijn de afspraken nu op regionale schaal in uitvoering, zijn er nieuwe initiatieven genomen tot regionale samenwerking (bijv. bedrijventerreinen West-Brabant) en is kennisdeling georganiseerd voor en tussen gemeenten. Tevens van belang is de ontwikkeling van de Taksforce VAB's. De 22 aangesloten gemeenten hebben het vraagstuk van de VAB's actief opgepakt en werken in gezamenlijkheid aan (diverse) wijzen van aanpak, waaronder VABIMPULS met een voucherregeling, kennisplatform en Inspiratiebox met voorbeelden van een lokale VAB-aanpak. Volledig overzicht van de aanpak in de regio's is te vinden in de Voortgangsrapportage Brabantse Aanpak Leegstand 2017 (pag. 30 e.v.).</p>
Programma Omgevingswet en -visie		
	Vastgestelde provinciale Omgevingsvisie, Programma's	De provinciale ontwerp Omgevingsvisie is conform

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
	<p>en Verordening. De visie geeft focus op de opgaven, de programma's geven invulling/uitvoering aan de visie en de verordening zorgt voor de kaders (indicator: aantal) Streefwaarde 1</p>	<p>planning 8 januari 2018 vastgesteld door Gedeputeerde Staten met een mededeling naar Provinciale Staten. De visie geeft focus op de maatschappelijke opgaven en de ambities en rol van de provincie. Er is een start gemaakt met de andere instrumenten ten behoeve van de implementatie van de omgevingswet namelijk de verordening, werkprocessen, digitalisering en de programma's en de verordening. Plan van Aanpak volgt in het voorjaar 2018. De landelijke planning rondom de implementatie van de omgevingswet lijkt te gaan schuiven. Doel was juli 2019, de minister heeft aangekondigd met een herijkte planning te komen. De overgang van het dossier Omgevingswet naar BZK maakt dat momenteel verdere planning nog onduidelijk is. Hierdoor krijgen we waarschijnlijk meer ruimte voor onze taken en ontwikkeling van de instrumenten. Deze ruimte is zeer welkom omdat de opgave omvangrijk is en ook ambitieus was in de beschikbare periode. Concreet betekent dit dat wel de visie conform planning verloopt, maar we voor de omgevingsverordening en omgevingsprogramma's meer tijd vergen. Planning volgt voorjaar 2018.</p>
02.02		
<p>Agrofood 2020: Brabant Quality Uitvoeringsagenda Brabantse agrofood 2016-2020</p>		
	<p>Pilot aanpak Nieuw Toekomstperspectief varkenshouderij (indicator: aantal) Streefwaarde is bij burap bijgesteld van 1 naar 0</p>	<p>Samen met ZLTO en regiegroep Vitale Varkenshouderij hebben we onderzocht hoe we kunnen stimuleren dat varkenshouders daadwerkelijk verduurzamen,</p>

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
		dan wel stoppen (metafoor van de Rotonde). De aanpak is begin 2017 geïntegreerd in de versnelling van de transitie veehouderij.
	Heldere kaders: Bieden experimenteerruimte voor innovatieve projecten (indicator: aantal casussen) Streefwaarde is bij burap bijgesteld van 6 naar 3	Gerealiseerd. Er zijn greendeals gesloten voor Weidevarkens en natuurinclusief grondgebruik Herenboeren. In een drietal bedrijven hebben wij een zodanig actieve bijdrage geleverd, dat de proefstalstatus (landelijk) versnelt. Het gaat om een innovatief huisvestingssysteem bij de varkenshouderij van der Meijden in Oirschot, de aanpak van de stichting Keten Duurzaam Varkensvlees en een emissiearm vloersysteem V1-agro. Dit gaat bijvoorbeeld om financiering van metingen om de emissiefactor te bepalen en actieve lobby bij de Tac-ravcommissie.
	Overlast aanpakken: Gedragsverandering bij bestuurders, ambtenaren, boeren en adviseurs, gericht op het voorkomen van overlast en op een toename omgevingsbewust handelen (indicator: aantal gemeenten dat werkwijze heeft geïmplementeerd) Streefwaarde 15	Gerealiseerd. In Noord-Oost en Zuid-Oost hebben respectievelijk 16 en 21 gemeenten als opdrachtgever van de omgevingsdiensten een werkwijze verankerd, die is gericht op het voorkomen van overlast (omgevingsbewust handelen) binnen die diensten. In Midden-West is dit nog in ontwikkeling. Daarnaast zijn er 12 gemeenten die, gekoppeld aan concrete overlastsituaties, werken aan oplossingen waarbij de leefbaarheid voor de omgeving centraal staat.
	Innovatie: Clusters en nieuwe proeftuinen ontwikkeld en begeleid, bedrijven doorgeleid/begeleid naar financiering. Focus op cross-over Food en High Tech, Food en Health en Agrofood Biobased Oost-Brabant (indicator: 1) aantal clusters/proeftuinen en 2) begeleide bedrijven)	Gerealiseerd. Via POP hebben zes proeftuinen een subsidie gekregen. Het betreft HyCare 2.0, toepassen sensortechnologie voor automatisch gestuurde onkruidverwijdering, ZaPOTEC (HighTech veredelings-technologie pootaardappelen), innovatieve staltechnologie voor varkens, in

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
	Streefwaarde 30+60	combinatie met toegevoegde waarde varkensvlees en voergebruik (o.a. Coppens), bijdrage aan ontwikkeling productieprocesopwerking hoogwaardige eiwitten (Vegetarische Slager) en ontwikkeling robotvoertuig dat gras kan maaien, opslaan en kan uitdosereren in de stal. In 2017 zijn 144 clusters/proeftuinen ontwikkeld en begeleid zowel vanuit samenwerkende bedrijven (clusters) als individuele bedrijfsontwikkeling en 73 bedrijven/business cases zijn begeleid naar financiering (waarvan 25 deze ook heeft verkregen).
	Innovatie: Een zo breed mogelijk gedragen aanpak (ontwerp met implementatieplan, besluitvormingsregime en financieringsregime) voor Landbouw Innovatie Campus (indicator: aantal) streefwaarde 1	Gerealiseerd. De Landbouw Innovatie Campus (LIC) staat als een "campus" waar boeren leren richting te geven aan bijzondere innovaties op hun bedrijf of in de keten.
	Innovatie: Koplopende duurzaamheidsconcepten ontwikkelen van niche naar mainstream (Trans-lab) (indicator: aantal) Streefwaarde bijgesteld van 2 naar 7.	Gerealiseerd. Er zijn in totaal zeven concepten pro-actief ondersteund die zich hebben bewezen qua duurzaamheid, waardecreatie en opschalingspotentieel. De ondersteuning varieert van het meezoeken naar een locatie, kennisontwikkeling, verbinden netwerken en regelingen en faciliteren van onderzoek. De betrokken ondernemers werdenvooral geholpen om in contact te komen met de nodige netwerken en (financiële) kaders. Het gaat om de volgende bedrijven: Dutch Quinoa Group, Vegetarische Slager, Keten Duurzaam Varkensvlees, Heydehoeve, Volwaard, Rondeel en als laatste een verzameling van bedrijven onder de noemer Korte Meerwaarde Ketens.

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
	<p>Circulaire economie: Uitvoeringsprogramma verduurzaming en innovatie plantaardige sector indicator: aantal) Streefwaarde 1</p>	<p>Niet gerealiseerd. Het Uitvoeringsprogramma plantaardig is inmiddels in februari 2018 vastgesteld door GS en samen met een Statenmededeling aan Provinciale Staten aangeboden.</p>
	<p>Circulaire Economie: Implementeren nieuwe aanpak mestbeleid (indicator: aantal) streefwaarde 1</p>	<p>Gerealiseerd. In het kader van de versnelling van de transitie veehouderij hebben GS op 13 juni 2017 aan aantal besluiten genomen die de kwaliteit van de leefomgeving beter moeten borgen en moeten leiden tot een zorgvuldige veehouderijsector in Brabant. Onderdeel van deze besluitvorming was het vaststellen van het beleid inzake mestverwerking (oa. regelgeving locatie, capaciteit en randvoorwaarden). Dit is in de verordening ruimte is vastgelegd. Ook het nieuwe stalderingsloket is onderdeel van deze verordening ruimte geworden en moet verdere concentratie van veehouderij voorkomen. Het stalderingsloket is eind 2017 geopend en een regeling ter invulling van stalderen met stoppers is in uitwerking. 10 oktober 2017 hebben GS het uitvoeringsprogramma "Ondersteunende Maatregelen Transitie Veehouderij" vastgesteld dat zich richt op het bieden van een ontwikkelingsperspectief voor de veehouders.</p>
	<p>Verbinden en aanjagen: Living-labs-experimenten (Agri Meets Design, enz) (indicator: aantal) Streefwaarde 2</p>	<p>Gerealiseerd. Slagerij de 'Hamvraag' hebben wij ingezet op de Delta Innovation Days in mei en de Brabantse Waldag in juni. In de herfst hebben wij het FoodLabtraject afgerond dat was gericht op het tegengaan van voedselverspilling. Voor het lustrum van Agri meets design op de Dutch Design Week hebben wij de Foodgame en een expositie over future</p>

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
		food systems ontwikkeld en ingezet. Doel van de Foodgame is het bewust maken van de consument van de invloed van hun keuzes op de toekomst van het voedselsysteem. Ook kan de Foodgame dienen als hulpmiddel bij beleidskeuzen.
	Verbinden en aanjagen: Stimuleren van onderwijs dat de transitie agrofood ondersteunt (indicator: aantal minors en projecten) Streefwaarde 2	Gerealiseerd. Studenten van de Design Academy Eindhoven hebben veldonderzoek gedaan voor de landbouwinnovatiecampus. Een zijn met de HAS drie minors opgezet: plantaardig, de wereldwijde voedseldialoog en transitie van de veehouderij. Er zijn weer een paar gastcolleges verzorgd over omgevingsbewust handelen op de MAS. Ook is meegewerkt aan de ontwikkeling van het programma van een nieuwe opleiding 'Food Specialist' aan de ROC De Leijgraaf. Bij de Horecaopleiding Koning Willem I (ROC in Den Bosch) zijn wij gestart met de samenwerking rondom Dutch Cuisine en mannevlees.
	Uitvoering via ontwikkelbedrijf	
	Via Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij: concentreren van glastuinbouwbedrijven in duurzame vestigings- en project-locatiegebieden. Nu geconcentreerd op verkoop 260 ha glastuinbouwgrond in Nieuw Prinseland (indicator: hectare verkocht in Nieuw Prinseland) streefwaarde 23,9 ha	Gerealiseerd, er is in 2017 voor 79 ha grond verkocht.
PS 104/01 Oprichting TOM en PS 25/14 Herfinanciering TOM		
	Via Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR): terugverdienen verstrekte sloopvergoedingen ivm sanering intensieve veehouderij en later ook glastuinbouw en voormalig militair terrein	Gerealiseerd, er zijn in 2017 119 kavels verkocht.

Beleidsnota	Prestaties met indicatoren	Is de prestatie in 2017 gerealiseerd?
	(indicator: aantal verkochte kavels) streefwaarde 115	
PS 101/01 Oprichting ORR, PS 68/15 Uitbreiding participatie		

Inzet verbonden partijen

Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR)

De ORR komt voort uit de Ruimte voor Ruimte aanpak (Pact Brakkenstein, 2000). Het doel van deze aanpak is om aanzienlijke milieu- en ruimtelijke kwaliteitswinst te behalen door in ruil voor sanering van (oorspronkelijk) intensieve veehouderij, en later ook glastuinbouw en voormalig militair terreinen, de bouw van woningen op een passende locatie toe te staan. Met de uitgifte van deze kavels, waartoe de ORR is opgericht, worden de kosten verbonden aan deze regeling (totaal € 209 mln.) terugverdiend. Daarnaast wordt er gestreefd om, in combinatie met de ontwikkeling van ruimte voor ruimte-locaties maatschappelijke meerwaarde te creëren, zoals het oplossen van knelpuntsituaties in het buitengebied en natuurontwikkeling. Per heden is circa 50% terugverdiend. De terugverdienperiode loopt tot 2033.

Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij (TOM)

De TOM ontwikkelt glastuinbouwgebieden en draagt hierdoor bij aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit door de concentratie van glastuinbouwbedrijven, waarbij ook door toepassing van innovaties verduurzaming wordt bereikt. Sinds 2014 richt zij haar aandacht nagenoeg geheel op het glastuinbouwgebied in het Agro- en Foodcluster Nieuw Prinsenland (AFC NP) in de gemeente Steenbergen. Met de vestiging van (grote) glastuinbouwbedrijven wordt ook de economische ontwikkeling van de regio gestimuleerd.

Brabantse Investeringsfondsen Nieuwbouw (BIFN)

De fondsen komen voort uit de woningbouwstimuleringsmaatregelen (2009), die in het leven zijn geroepen om de gevolgen van de financiële crisis zoveel mogelijk op te vangen. Door de crisis dreigde de woningbouw in de provincie (grotendeels) stil te vallen terwijl in de periode daarvoor veel inspanningen waren gedaan om de woningbouw op te schroeven om de schaarste op de woningmarkt het hoofd te bieden. Met het BIFN zijn projecten met in totaal enkele honderden woningen (toch) gerealiseerd.

02.01 Ruimtelijke ontwikkeling van het Brabantmozaïek

Inleiding

Om de kwaliteit van het fijnmazige mozaïek in Brabant te behouden en waar mogelijk te versterken heeft de provincie in 2017 ingezet op:

- zorgvuldige afweging van belangen rond fysieke ontwikkelingen;
- het verbeteren van het woon-, leef en vestigingsklimaat;
- bevorderen van ruimtelijke kwaliteit en zorgvuldig ruimtegebruik.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Het behouden en waar mogelijk het versterken van de kwaliteit van het fijnmazige mozaïek in Brabant

Het sterk veranderend demografisch perspectief, de toenemende leegstandsproblematiek, evenals ontwikkelingen in de voorzieningsstructuur en de leefbaarheid vroegen in 2017 onze speciale aandacht. Het programma ligt op schema.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Omgevingswet/Omgevingsvisie

Het voorontwerp van de omgevingsvisie, dat begin januari door Gedeputeerde Staten werd vrijgegeven, kwam in 2017 tot stand met veel inbreng van professionals, inwoners, overheden en marktpartijen (zie omgevingskrant). De Brabantse Omgevingsvisie is richtinggevend en geeft aan wat de ambities van de provincie zijn voor de fysieke leefomgeving. Ook geeft de visie aan op welke manier we in Brabant willen werken aan gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit in Brabant. Er wordt in 2018 een start gemaakt met de voorbereiding van andere instrumenten ten behoeve van de implementatie van de omgevingswet zoals de omgevingsverordening, aanpassen en digitaliseren van werkprocessen en input voor de programma's in de volgende bestuursperiode.

Brabantse aanpak leegstand

De voortgangsrapportage Brabantse Aanpak Leegstand 2017 laat zien dat er in Brabant veel in beweging is en de samenwerking in de aanpak van leegstand. De monitor Stand van Leeg maakt de omvang van leegstand en daarmee de urgentie van de aanpak voor iedereen glashelder. We brengen de data actief onder de aandacht, in het bijzonder bij gemeenten.

De gecombineerde aanpak van enerzijds “de kraan dicht draaien” en anderzijds “innovatieve transformaties stimuleren” slaat aan. In RRO-verband actualiseren wij daarom afspraken over deprogrammeren en het voorkomen van nieuwe leegstand met gebruikmaking van de (herziene) Ladder Duurzame Verstedelijking. Ook benutten we externe expertise, zoals de Retailadviescommissie.

Rond de aanpak van leegstaand agrarisch vastgoed is een nieuwe samenwerking met gemeenten gegroeid in de vorm van de Taskforce VAB's. Deze samenwerking heeft in 2017 resultaten gehad in de vorm van een voucheraanpak voor eigenaren, een Inspiratiebox voor gemeenten en de ontwikkeling van een Kennisplatform VABIMPULS. Via de voucheraanpak helpen wij beweging te stimuleren bij eigenaren, via het kennisplatform versnellen we het gebruikmaken van elkaars expertise door gemeenten en andere partners. We zien daarnaast goede mogelijkheden om integrale gebiedsaanpak te stimuleren en te realiseren in samenwerking met programma's, zoals natuur, sociale veerkracht en duurzame energie.

De aanpak van leegstand vraagt om goed gebruik van bestaand instrumentarium en waar nodig ontwikkeling van nieuw instrumentarium. Nieuw in 2017 was de ontwikkeling van de voucheraanpak in combinatie met het Kennisplatform VABIMPULS. We waren tevens actief betrokken bij (de voorbereiding van) verschillende slooparrangementen. In 2017 hebben wij ons er ook nadrukkelijk op gericht het beschikbare instrumentarium optimaal in te zetten, onder meer in de experimenten Boxmeer en Hilvarenbeek. Met de mogelijkheden van Stedelijke Kavelruil, een nieuw instrument in het kader van de Omgevingswet, wordt in Brabant geëxperimenteerd.

Brabantse Agenda Wonen

De provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose is versneld geactualiseerd. Met de Brabantse Agenda Wonen geven we aan welke accenten de komende jaren van belang zijn bij het bouwen en wonen in Brabant en hoe we ons hiervoor gaan inzetten. Het (sub)regionaal systeem van woningbouwplanning en -programmering wordt vernieuwd. Hierbij spelen bestuurlijke afspraken over realisme én flexibiliteit in de regionale en gemeentelijke woningbouwplanning én het benutten van mogelijkheden voor woningbouw op (toekomstige) inbreidings-, herstructurerings- en transformatielocaties en in leegstaand of leegkomend vastgoed een centrale rol.

Werklocaties

In de regionale bedrijventerreinenafspraken van de Brabantse regio's (2016/2017) is de ambitie vastgelegd om locaties, in het licht van de nieuwe Omgevingswet, vraaggericht te ontwikkelen. Met de pilot 'Vraaggericht ontwikkelen zeer grootschalige logistiek Hart van Brabant' is ervaring opgedaan met de werkwijze. Resultaten van de pilot zijn optimalisatie van de regionale samenwerking bij huisvestingsvraagstukken van logistieke bedrijven en nieuwe regionale programmeringsafspraken (september 2017) die de gemeenten Tilburg en Waalwijk voldoende ruimte geven om goed en tijdig te kunnen anticiperen op concrete marktvaart voor zeer grootschalige logistiek. Hierbij is op een vernieuwende manier gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de nieuwe Ladder voor Duurzame Verstedelijking biedt per 1 juli 2017. In de regio Noordoost-Brabant is een regionaal bedrijvenloket vormgegeven voor een optimale begeleiding van bedrijven met huisvestingsvraagstukken en verbetering van de regionale samenwerking daarbij.

In het Meerjarenprogramma BOM is sinds 2017 een nieuw werkverdeling tussen BOM en provincie vastgelegd, waarbij de BOM zich richt op het ondersteunen van bedrijven en de provincie op locatie- en gebiedsontwikkeling van werklocaties. Om helderheid te creëren over de rol van de provincie in werklocatieontwikkelingen, is in 2017 het Afwegingsmodel werklocaties ontwikkeld. In 2017 is mede door provinciale inzet bij acht campussen een doorontwikkeling gerealiseerd. Het betreft hier Brainport Industries Campus (BIC), Automotive Campus Helmond, Pivot park, AFC Nieuw Prinsenland, Metalot en Spark Campus.

Onze monitor detailhandel geeft gemeenten en regio's beter inzicht, om proactief te kunnen inspelen op ontwikkelingen. Zo valt op dat – ondanks de economische groei - vooral in de middelgrote Brabantse binnensteden leegstand een steeds nijpende vraagstuk is.

Het kennisprogramma Samen Hart voor de Zaak bood afgelopen jaar nieuwe inzichten hoe winkel- en centrumgebieden weer vitaal te maken.

Bij een goed woon-, werk- en leefklimaat hoort ook een gezonde detailhandelsstructuur. Als bijdrage aan de regionale afstemming en om onderbouwd ruimte te bieden aan plannen die bijdragen aan innovatie en vernieuwing van het winkelaanbod, is in juni 2017 is een provinciale Retailadviescommissie geïnstalleerd.

Ruimtelijke Ontwikkeling algemeen

We hebben positionpapers 'Brabant in transitie: naar een nieuwe koers voor het Brabantse verstedelijkingsbeleid' opgesteld, waar de commissie Karakus, een adviescommissie van deskundigen van buiten de provincie Noord-Brabant, op gereflecteerd en geadviseerd heeft. Dit vormt de belangrijkste input, vanuit het perspectief van het verstedelijkingsbeleid, voor de Brabantse omgevingsvisie.

Samen met Mobiliteit zetten wij in op een vernieuwing van de regionale samenwerking. In 2017 zijn samen met de regio's twee ontwikkeldagen georganiseerd. Hoofddoel van de ontwikkeldagen is het sneller in uitvoering brengen van onze ambities (onderdeel van de nieuwe bestuurspraktijk). Centraal staat het samen programmeren, het transparanter maken van onderlinge afspraken, het aanbrengen van meer synergie tussen Ruimte en Mobiliteit en een doorontwikkeling van unimodale naar multimodale afspraken. De ontwikkeldagen bestaan uit een besluitvormend gedeelte waarin o.a. de specifiek RRO afspraken (bijvoorbeeld rondom de Brabantse Agenda Wonen en de ontwikkeling van bedrijventerreinen) worden gemaakt en een strategisch gedeelte waarin de maatschappelijke opgaven rondom ruimte, mobiliteit en energie verder worden verkend.

Wat heeft het gekost?

02.01 Ruimtelijke ontwikkeling van het Brabantmozaïk

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017 oorspronkelijk	Begroting 2017 na wijziging	Jaarrek. 2017 realisatie	Vershil <i>begr- realisatie</i>
Lasten	22.555	14.635	11.726	2.909
Baten	5.753	5.912	4.493	-1.419
Saldo van baten en lasten	-16.802	-8.723	-7.233	1.490

Wat heeft het gekost? (grafiek)

Bedragen x1000

Exploitatie	Jaarrekening 2017
Lasten	11.726
Baten	4.493
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-7.233

Toelichting lasten / baten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Uitvoeringsprogramma werklocaties	1.277
- Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat	1.181
- Afwaardering aankopen ontwikkelbedrijf	421
- toevoeging voorzieningen ontwikkelbedrijf	955
- Toevoeging voorziening deelnemingen	-2.250
- ISV, stedelijk netwerk/stedelijke projecten	703
Overige	623
Totaal afwijking lasten	2.909

Lasten

Uitvoeringsprogramma werklocaties

(B)De verwachte realisatie van Brainport Industries Campus (BIC) is vertraagd. Akkoord is gesloten over hoofdlijnen Atrium BIC, waarin de financiering is vastgesteld. In lijn met dit Akkoord zijn er ook 4 subsidie-aanvragen ingediend, maar daarvan loopt de procedure langer door.

GOL, gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat, totaal was bijna €2 mln. Geraamd, maar een deel van de uitgaven in 2017 betreft 'onderhanden werk' (verwerkt op de kapitaaldienst), waardoor sprake is van een onderbesteding van bijna €1,2 mln.;

Afwaardering aankopen ontwikkelbedrijf

De verliezen op de projecten vallen lager uit geraamd.

Toevoeging voorzieningen Ontwikkelbedrijf

Op basis van de geactualiseerde grondexploitatie is gebleken dat de eerder voorziene toevoeging van € 505.000 aan de voorziening voor Glastuinbouw Deurne niet nodig is en is de voorziene toevoeging t.a.v. erfgoedcomplex Mariadal o.b.v. verkoopovereenkomsten ook € 1 mln. minder dan geraamd. Tot slot is er eind 2017 op basis van risicoanalyse een voorziening getroffen van € 510.000 voor exploitatie Jachthaven Geertruidenberg.

Toevoeging voorzieningen deelnemingen

In 2017 heeft er een kapitaalstorting plaatsgevonden vanuit RvR I CV in RvR II CV voor € 4 miljoen. Met als consequentie een extra verliesvoorziening van per saldo € 2,9 miljoen. Deze wordt gedekt via een onttrekking uit de Algemene risicoreserve. In totaliteit is voor alle risico's € 25,8 miljoen beschikbaar in de Algemene Risicoreserve en voorzieningen. Per jaar kan daartussen geschoven worden in relatie tot de risico's.

ISV, stedelijk netwerk/stedelijke projecten

Bij de afwikkeling van (oude) subsidies ISV, stedelijk netwerk/stedelijke projecten zijn voordelige afwikkelingsverschillen opgetreden.

Overige

Betreft met diverse kleinere afwijkingen, met name voordelige afwikkelingsverschillen op oude balansverplichtingen voor circa €0,5 mln.

Baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Inkomsten grondexploitatie	-1.787
Overige	368
Totaal afwijking baten	-1.419

Inkomsten grondexploitatie

Het verschil op de baten is ontstaan doordat de raming van de rente-inkomsten deels verkeerd was opgenomen. De realisatie van de betreffende rente-inkomsten is opgenomen bij de treasuryfunctie van de algemene inkomsten.

02.02 Agrofood; Brabant Quality

Inleiding

Brabant streeft naar een duurzame en slimme agrofoodsector in 2020 met een vitale, maatschappelijk gewaardeerde en bedrijfseconomisch gezonde sector die opereert in evenwicht met de omgeving en met maximale aandacht voor gezondheid, dierenwelzijn en milieu.

In 2017 is opnieuw een belangrijke stap gezet in deze richting. Er is zowel vanuit de provincie Noord-Brabant scherper dan voorheen aangegeven wat vanuit wet- en regelgeving niet langer een gewenste ontwikkeling is. Dit geeft richting aan de keuzes van de ondernemers. Ook is er fors ingezet op het stimuleren van de ontwikkelingen die wel aansluiten op de ingezette koers.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Duurzame en slimme agrofoodsector in 2020 met een vitale, maatschappelijk gewaardeerde en bedrijfseconomisch gezonde sector die opereert in evenwicht met de omgeving en met maximale aandacht voor gezondheid, dierenwelzijn en milieu

In het kader van de versnelling van de transitie veehouderij hebben GS op 13 juni 2017 een aantal besluiten genomen die de kwaliteit van de leefomgeving beter moeten borgen en moeten leiden tot een zorgvuldige veehouderij. Onderdeel hiervan was het beleid inzake mestverwerking dat is vastgelegd in de Verordening Ruimte. Het Stalderingsloket is in 2017 geopend en behandelt aanvragen voor stalderingsbewijzen. Op 10 november hebben Provinciale Staten middelen ter beschikking gesteld voor het in oktober door GS vastgestelde pakket ondersteunende maatregelen ten behoeve van de versnelling van de transitie veehouderij. Belangrijke onderwerpen hierbij zijn innovatieve stalsystemen, een regeling voor jonge boeren, van werk naar werk, het stimuleren van natuurinclusieve landbouw en het ondersteuningsnetwerk. De uitvoering van de UBA stond verder sterk in het teken van het stimuleren van innovatie.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Heldere kaders

Op 25 september 2017 hebben GS de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV) 2.0 vastgesteld. Deze is vereenvoudigd en de normscore gaat omhoog. Dat betekent dat bedrijven meer moeite moeten doen om aan de BZV te kunnen voldoen. In een drietal bedrijven hebben wij actief eraan bijgedragen om de proefstalstatus (landelijk) te versnellen: varkenshouderij van der Meijden in Oirschot, Keten Duurzaam Varkensvlees en een emissiearm vloersysteem V1-agro. Daarnaast zijn ook greendeals gesloten voor Weidevarkens en natuurinclusief grondgebruik Herenboeren.

Gezondheid

Naar aanleiding van het signaal over longontsteking en geitenhouderijen in het VGO2-onderzoek (juli 2017) hebben PS besloten tot een stop op de uitbreiding van geitenhouderijen. Uitbreiden met meer dieren binnen de bestaande bebouwing blijft wel mogelijk. Door het Ondersteuningsteam Volksgezondheid bestaande uit Milieudiensten, enkele Gemeenten, de GGD en de provincie, wordt een notitie opgesteld om gemeenten te helpen bij beslissingen over milieuvergunningen bij toename van het aantal dieren binnen de bestaande bebouwing. Dit ondersteuningsteam heeft eind 2016 de notitie handelingsperspectieven Endotoxinetoetsingskader v1.0 opgesteld naar aanleiding van het VGO1 onderzoek. Dit om vanuit voorzorg te voorkomen dat gezondheidsrisico's groter worden.

Overlast aanpakken

Gemeenten en Provincie hebben via de collectieve afspraken met de omgevingsdiensten de werkwijze van het urgentieteam geïmplementeerd binnen de aanpak van de omgevingsdiensten.

Innovatie

In 2017 zijn twaalf Agrofoodpluimen aan bedrijven uitgereikt die een pioniersrol vervullen in de agrofoodsector. Voor meer informatie: zie Brabantse Agrofood 2020.

De Landbouw Innovatie Campus staat als “campus” waar boeren leren richting te geven aan bijzondere innovaties op hun bedrijf of in de keten. Drie voorbeelden: de ontwikkeling van het spel Forced Local. HAS, Helicon en de Herenboeren gaan dit gebruiken om met studenten en Herenboerenleden te ervaren wat (eenzijdig / overmatig) gebruik van de bodem doet voor toekomstige teelten en wat de beperkingen zijn van het eigen grondgebied. Met drie boeren zijn nieuwe instrumenten ontwikkeld voor betere omgang tussen boer en buur. Vervolgstep is deze manier van werken en deze nieuwe instrumenten voor meer boeren beschikbaar maken. Met Less +1 hebben we met (ondermeer) Statenleden het wortelexperiment gedaan. Met boeren is onderzocht op welke manier zij aan hun producten meer waarde kunnen toekennen. Dit wordt gebundeld in een receptenboek zodat het breder toegankelijk wordt. Via Translab zijn er zeven concepten pro-actief ondersteund bij de ontwikkeling van niche naar mainstream, die zich hebben bewezen qua duurzaamheid, waardecreatie en opschalingspotentieel. Het gaat om de volgende bedrijven: Dutch Quinoa Group, Vegetarische Slager, Keten Duurzaam Varkensvlees, Heydehoeve, Volwaard, Rondeel en een verzameling van bedrijven onder de noemer Korte Meerwaarde Ketens. In het kader van het LIB (Landbouw Innovatie Noord-Brabant) zijn dit jaar 33 innovatieve projecten gehonoreerd en 4 themabijeenkomsten georganiseerd (waarvan één in Italië/Emilia Romagna). Enkele voorbeelden van projecten zijn: ‘Sensoren en gezondheid in de melkveehouderij’, Quark en RECUPA (voor meer informatie zie stuurgroep LIB).

Circulaire economie (prg.2 Ruimte en agrofood)

Er is in samenwerking met externe partijen een KringloopToets ontwikkeld en vervolgens is aan de hand van deze methodiek door WUR onderzoek gedaan naar haalbaarheid van het sluiten van agrofood kringlopen op Noord-West Europese schaal. Met de wijziging van de Verordening ruimte ontstaat meer ruimte voor mestbewerking, die bijdraagt aan verminderen van emissies en betere benutting van mineralen.

Verbinden en aanjagen

De Slagerij de Hamvraag hebben we ingezet op de Delta Innovation Days in mei en tijdens de Brabantse Waldag in juni. Het FoodLAB project is afgerond in het kader van Agri Meets Design om voedselverspilling tegen te gaan.

Een aantal samen met de HAS opgezette minors zijn intussen afgerond (plantaardig, wereldwijde voedseldialoog en transitie veehouderij) Ook is meegewerkt aan een programma van een nieuwe opleiding aan de ROC De Leijgraaf en een module bij het ROC in Den Bosch.

Het programma ‘We are Food’ start in 2018 met de publieksgerichte activiteiten. De voorbereiding daarvan heeft in 2017 plaatsgevonden. Er is een overweldigende interesse voor de zogenoemde ‘keukens’. Daarom zijn er bijvoorbeeld tien keukens in plaats van acht keukens geselecteerd. Een keuken is de ontwikkeling van een foodinnovatie. Het zorgt dat die wordt doorontwikkeld en via de themamaand breed in Brabant bekend wordt. Uit een open call zijn honderd inzendingen gekomen en zijn er tien gekozen. Zie ook www.wearefood.nl

Mijlpalen Agrofood

- Het project toekomstperspectief varkenshouderij is afgevoerd in de Perspectiefnota 2017.
- De Landbouw Innovatie Campus staat als een “campus” waar ondernemers leren richting te geven aan bijzondere innovaties op hun bedrijf of in de keten.
- Het uitvoeringsprogramma Plantaardig is in het begin van 2018 vastgesteld. In 2017 was al begonnen met een aantal projecten, zoals de ontwikkeling van Nedersoja, de introductie van agroforestry en onderzoek naar nieuwe gewassen.
- Verordeningen ruimte en natuurbescherming zijn gewijzigd vastgesteld.
- BZV 2.0 is vastgesteld.
- Er is een Uitvoeringsprogramma Ondersteunende Maatregelen transitie veehouderij vastgesteld.

Wat heeft het gekost?

02.02 Agrofood 2020; Brabant Quality

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2017 oorspronkelijk	Begroting 2017 na wijziging	Jaarrek. 2017 realisatie	Vershil begr- realisatie
Lasten	8.197	13.078	11.336	1.741
Baten	-	300	120	-180
Saldo van baten en lasten	-8.197	-12.778	-11.216	1.561

Wat heeft het gekost? (grafiek)

Bedragen x1000

Exploitatie	Jaarrekening 2017
Lasten	11.336
Baten	120
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-11.216

Toelichting lasten/baten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Cofinanciering POP3	2.426
- Toevoeging voorziening lening glastuinbouw	-366
Overige	-319
Totaal afwijking lasten	1.741

Lasten

Cofinanciering POP3

Er is vertraging opgetreden bij de beoordeling van innovatiesubsidies, waardoor beschikkingen niet meer in 2017 zijn verleend.

Op basis van de jaarrekening TOM is de voorziening van de lening aan de TOM opgehoogd naar € 3,34 mln. Dit ten laste van de reeds daarvoor gereserveerde middelen binnen de Risicoreserve Ontwikkelbedrijf.

Na 2018 neem budget af in verband met afloop bestuursakkoordperiode. Structurele middelen voor Agrofood zijn beperkt.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging

x € 1.000

Rijk	12
EU	-239
Overige	47
Totaal afwijking baten	-180

